

5.3.2012

Oikeusministeriölle

Lausunto luonnoksesta oikeusturvaohjelmaksi OM 11/03/2012

Oikeusaputoimenjohtajat ovat keskusteltuaan päättäneet antaa yhteisen lausunnon, koska keskusteluissa ilmeni, että mielipiteet ovat melko yhteneväiset niistä asioista, joihin halutaan lausua. Lausunto on annettu siinä järjestyksessä kuin asiat luonnoksessa etenevät, minkä vuoksi oman hallinnonalan hankkeita ei ole nostettu lausuntoon ensimmäisiksi, vaikka niitä pidetäänkin ehkä tärkeämpinä kuin joitain muita asioita, joihin lausunnossa on otettu kantaa.

LAINSÄÄDÄNTÖASIAT

Oikeudenkäyntien karsimista hallintotuomioistuimissa voitaisiin edistää paitsi neuvonnalla ja muilla ohjelmassa esitetyillä keinoilla myös tiedottamisella. Hallintotuomioistuinasiat ovat henkilökohtaisia asioita, joihin kohdistuu paljon luuloja ja odotuksia, joihin voitaisiin vastata paitsi neuvonnalla myös laajemmalla tiedotuksella. Muutoksenhakuohjeiden ajanmukaistaminen ja selkeyttäminen asioiden luonteen huomioivaksi on perusteltua.

Pikaluotot

Oikeusaputoimistojen asiakkaiden on paljon nuoria, joiden, usein pysyvä, velkakierre alkaa pikaluotoista. Korkoprosentteja ei ymmärretä, eikä epäselviä ohjeita hallita. Aikoinaan yli 20 prosentin korkoa pidettiin koronkiskomisena, nyt korko voi nousta yli 900 prosentin. On täysin ymmärrettävää, ettei tällaisia lukuja tajuta. Melko usein pikaluoton ottavat ovat henkilöitä, jotka eivät sitä ottaisi, eivätkä edes aina saisi, tavanomaisena lainana pankista. Pikaluotoilla maksetaan myös erääntyviä pankkilainoja sen sijaan, että velkajärjestelyyn hauduttaisiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa. Osa myös maksaa pikaluotolla ravintolailtoja, koska pikaluottoja voi saada pitkälle yöhön ja myös alkoholin vaikutuksenalaisena. Pikaluottojen korkoa, kattosummaa ja luottojen nostamisaikoja tulisi rajata, samoin niiden mainontaan tulisi puuttua, koska se on osin epäasiallista. Esimerkiksi "hillot tilille" mainos, joka on nähtävissä laajasti ainakin Helsingissä, ei kerro lainaamisesta saati lainan takaisinmaksusta eli "hillon" hinnasta mitään.

Prosessilainsäädäntö

Oikaisumenettelyn laajentamista on pidettävä kannatettavana, samoin alueellisten hallintotuomioistuinten aseman vahvistamista sekä muutoksenhaun rajoittamista korkeimpaan hallinto-oikeuteen.

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Faksi	Sähköposti
PL 600 00181 Helsinki	Porkkalankatu 13 G, 2. krs 00180 Helsinki	029 56 60100	029 56 60139	helsinki.oikapu@oikeus.fi

Plea bargain ja muut rikosasian ratkaisun nopeuttamiseen tähtäävät toimet, joita esimerkiksi Virossa on viime vuosina kehitelty, ovat tuoneet muualla maailmassa hyviä tuloksia ja olisi syytä ottaa vähintäinkin kokeiltavaksi. Asianomistajien kuulemiseen voitaisiin hyödyntää sähköistä asiointia, koska rikosjuttujen lykkääntyminen on kallista. Jatkokäsittelyluvan laajentamista on pidettävä kannatettavana.

Erityisen kannatettavana on pidettävä hovioikeuskäsittelyjen rajaamista ja kärjäoikeuden tallenteiden hyödyntämistä muutoksenhakuprosessissa. Todistajien osalta jutun avaaminen hovioikeudessa täysin uudeksi jutuksi on turhauttavaa. Ajan kuluminen myös yleensä hämärtää muistikuvia ja jos todistaja esimerkiksi on ravintolan vähintäinkin viikoittain tappeluista näkevä portsari on selvää, ettei hänellä 1,5 vuoden kuluttua voi olla käsittelyssä olevasta pahoinpitelystä mitään mielikuvaa. Esitutkintojen videointi saattaisi nopeuttaa asioiden käsittelyä.

Asianajajien työn laadun arviointia on pidettävä kannatettavana. Olisi hyvä myös järjestää istuville tuomareille koulutusta siitä mitä tuntimäärää on pidettävä eri tapauksissa kohtuullisena. Helsingin kärjäoikeudessa on suuria vaihteluita siitä, annetaanko syyttäjän edes lausua laskuista mitään ja miten syyttäjän lausumaan reagoidaan. Jotkut tuomarit pitävät myös laskun osuutta jutussa osana päätöksentekoa, jonka tuomari tekee itsenäisesti.

RAKENTEELLISET JA ORGANISAATIOUUDISTUKSET

Esitetyt tavoitteet ovat kannatettavia.

Oikeusavun osalta koetaan, että oikeusapupiirit ovat toimineet hyvin ja joustavasti, päätöksenteko on ollut kevyttä ja nopeaa. Toimistokoon suurentaminen on ollut asianmukaista, koska pienet yksiköt ovat olleet haavoittuvia.

Siirtyminen osittaisiin ostopalveluihin edunvalvonnan osalta on tuonut mukanaan epävarmuutta edunvalvontahenkilöstöön ja osin aiheuttanut osaavan henkilöstön siirtymistä muualle. Edunvalvonnan osalta tulisi selvittää myyntikuviota ja hintaa siten, ettei myyntiä olisi vuosittain ja että maksettava hinta aina alittaisi myyjätoimiston oman tuottamishinnan, koska tällöin toimistolla itsellään olisi mahdollisuus vaikuttaa toimiympäristöönsä.

OPERATIIVISET TOIMET

Vähäisempien rikosasioiden menettelyä voitaisiin harkita niin sanotussa päivystysmenettelyssä. Rikosprosessia pitkittävät poissaolot asianosaisten osalta voitaisiin ratkaista sähköisellä kuulemisella. Todistajia voitaisiin esimerkiksi kolme päivää ennen oikeudenkäyntiä muistuttaa tekstiviestillä oikeudenkäynnin ajankohdasta ja poisjäännin seurauksista.

Lapsiystävällisten huoltoriitojen sovittelukokeilun jatkamista kannatetaan.

Avustajan käytön lisääminen esitutkinnassa saattaa tuoda säästöjä monivastaaajatuissa. Silloin ainakin säästytettäisiin tapauksilta, jotka esitutkinnan perusteella on tulkittu myönnettyiksi ja siten selvitettyiksi, mutta jotka oikeudessa siten avustajan tultua paikalle kiistetään, jolloin todistelu nousee eri asemaan ja

usein juttu peruuntuu, vaikka se muiden vastaajien osalta olisi valmis käsiteltäväksi. Myös ehdotetulla koulutuksella on tässä suuri merkitys.

Esitutinnan laajenevaan käyttöön tulisi varata riittävät määrärahat.

MÄÄRÄRAHAT JA VOIMAVARAT

Laadunarviointijärjestelmän vakiinnuttamista oikeusapujärjestelmän osaksi pidetään kannatettavana myös yksityisten avustajien osalta, jotka hoitavat julkisen oikeusavun juttuja.

Hyvä henkilöstöpolitiikka on toimivan oikeuslaitoksen perusedellytys. Se tekee mahdolliseksi myös toimivan sukupolven vaihdoksen ja houkuttelee lahjakkaita ja motivoituneita osaajia oikeuslaitoksen työpaikkoihin. Jo aiemmin oikeusaputoimenjohtajat ovat esittäneet myös oikeusaputoimistoja tuomioistuinharjoittelupaikoiksi. Oikeusaputoimistoissa harjoittelijat oppivat tekemään muun muassa perinnönjakoa ja osituksia, avioehtoja ja testamentteja, eli laatimaan sellaisia asiakirjoja, joiden osaamisesta on hyötyä tuomarillekin hänen joutuessaan ratkaisemaan kyseisistä asiakirjoista johtuvia riitoja. Harjoittelu oikeusaputoimistossa lisäisi harjoittelijan käytännön tuntemusta tuleviin asioihin ja asiakaskuntaan ja antaisi alkuopetuksen myös asianajoon ja sen eettisiin sääntöihin.

OIKEUSAPUTOIMEN JOHTAJAT

Liisa Vehmas
Helsingin oikeusaputoimisto

Marja-Leena Levänen
Varsinais-Suomen oikeusaputoimisto

Marja-Leena Tervahauta
Kemi-Tornion oikeusaputoimisto

Arto Tiilikainen
Pohjois-Karjalan oikeusaputoimisto

Hanna-Leena Tukeva
Seinäjoen oikeusaputoimisto

Liisa Törnwall
Lahden oikeusaputoimisto